Socialförsäkringsutskottets betänkande 1984/85:5

om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara (prop. 1984/85:24)

Propositionen

I proposition 1984/85:24 om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagt förslag till lag om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara.

Lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till
Lag om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Kommer riket i krig, skall 4–11 §§ tillämpas.

2 § Regeringen får föreskriva att 4–11 §§ helt eller delvis skall tillämpas från den tidpunkt som regeringen bestämmer

1. om riket är i krigsfara,
2. om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i.

Föreskrifter enligt första stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det de beslutades eller, om riksmöte ej pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker ej underställning eller godkänner riksdagen ej föreskrifterna inom två månader från det underställning skedde, upphör föreskrifterna att gälla.

3 § Under tid då bestämmelserna i 4–11 §§ tillämpas gäller inte i lag eller annan författning meddelade föreskrifter i den mån de strider mot 4–11 §§ eller föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser.

Föreligger inte längre sådana förhållanden som avses i 1 § eller 2 § första stycket, skall regeringen föreskriva att bestämmelserna i 4–11 §§ inte längre skall tillämpas.

Inskrivning i försäkringskassa m.m.

4 § En allmän försäkringskassa får underlåta att enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring skriva in en försäkrad till dess fråga uppkommer om rätten till en försäkringsförmån. I sådant fall gäller inskrivningen från och med den tidpunkt då den försäkrade skulle ha varit inskriven enligt nämnda lag.

Om försäkringskassan i samband med inskrivning enligt första stycket beslutar om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen, gäller beslutet i den delen från den tidigare tidpunkt då sådana förhållanden inträtt att den försäkrade skulle ha varit sjukpenningförsäkrad, dock tidigast från och med den dag då inskrivningen skall gälla.

5 § Den som uppbär en förmån, som administreras av riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna, är skyldig att utan dröjsmål till försäkringskassan anmäla förhållanden som påverkar rätten till eller storleken av förmånen.

Om förmånstagaren är omyndig, åligger anmälningsskyldigheten förmyndaren. I fråga om den som är underårig är också vårdnadshavaren anmälningsskyldig. Sker utbetalning eljest till någon annan än förmånstaga-

ren, åligger motsvarande skyldighet även den till vilken förmånen betalas ut.

6 § En allmän försäkringskassa får besluta i ärenden i vilka behörigheten att fatta beslut tillkommer annan försäkringskassa, om hinder eller avsevärd svårighet föreligger för den senare kassan att utöva beslutsrätten.

Beslutsförhet

7 § Föreligger hinder eller avsevärda svårigheter för en pensionsdelegation eller försäkringsnämnd hos en allmän försäkringskassa att avgöra ärenden i den ordning som är föreskriven, får beslut fattas av delegationen eller nämnden i annan sammansättning eller med mindre antal ledamöter. Motsvarande gäller beslut av försäkringskassans styrelse eller beslut i andra ärenden vars avgörande kan ankomma på ett särskilt organ hos kassan. Beslut får även när det är påkallat fattas av tjänsteman hos försäkringskassan.

Utbetalning av socialförsäkringsförmåner m.m.

8 § Bestämmelserna i 9 och 10 §§ skall tillämpas på förmåner som enligt lag eller annan författning eller regeringens förordnande månatligen eller för längre tidsperiod skall betalas ut av riksförsäkringsverket eller av en allmän försäkringskassa.

Efter överenskommelse mellan riksförsäkringsverket och statens löne- och pensionsverk skall de allmänna försäkringskassorna sörja för utbetalningen av statliga tjänstepensioner. Motsvarande gäller pensioner som administreras av Kommunernas Pensionsanstalt. Därvid tillämpas bestämmelserna i 9 och 10 §§ på sådana pensioner.

9 § Den som är berättigad till en förmån som avses i 8 § skall erhålla ett bevis (*förmånsbevis*), som anger den ersättning som han är berättigad till.

Den som har anspråk på en förmån men inte är registrerad som förmånsberättigad skall anmäla detta till försäkringskassan. Om försäkringskassan finner att han är berättigad till förmånen, skall förmånsbevis utfärdas.

Om förutsättningarna för rätten till eller storleken av en förmån ändras, skall försäkringskassan, i förekommande fall mot återlämnande av tidigare utfärdat förmånsbevis, utfärda nytt förmånsbevis.

Den försäkrade är skyldig att utan dröjsmål till försäkringskassan överlämna det förmånsbevis som tidigare utfärdats om nytt förmånsbevis utfärdas eller om rätten att uppbära förmåner upphör. Vad som har sagts nu gäller inte om förmånsbeviset har förkommit eller om hinder möter mot att återlämna förmånsbeviset.

10 § Om riksförsäkringsverkets datasystem har försatts ur funktion, får förmåner som avses i 8 § betalas ut mot uppvisande av förmånsbeviset.

Inträffar förhållande som avses i första stycket innan förmånsbevis har utfärdats, får förmånen betalas ut mot uppvisande av en utbetalningshandling som avser närmast föregående utbetalningsperiod.

Om utbetalningshandlingen har förkommit, får den allmänna försäkringskassan på begäran av förmånstagaren utfärda särskilt bevis om rätten till förmån. Motsvarande gäller om förutsättningarna för rätten till förmånen eller storleken av förmånen har ändrats.

Bemyndigande

11 § Regeringen får i den mån det påkallas av förhållandena föreskriva att förmåner som administreras av riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna inte skall betalas ut. Regeringen får också föreskriva att sådana förmåner skall bestämmas enligt andra grunder eller i annan ordning än som gäller enligt lag eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

Utskottet

I proposition 1984/85:24 om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara läggs fram förslag om en beredskapslagstiftning på socialförsäkringsområdet. Med socialförsäkring avses härvid inte enbart den allmänna försäkringen, delpensionsförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen utan även andra förmåner i det socialpolitiska bidragssystemet som betalas ut av riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna. Exempel på sådana andra förmåner är allmänna barnbidrag, bidragsförskott, dagpenning till värnpliktiga och civilförsvarspliktiga m. fl. samt vissa förmåner vid arbetslöshet och utbildning.

Utgångspunkten för beredskapslagstiftningen är att socialförsäkringssystemet i ett krisläge skall kunna anpassas efter rådande förhållanden. Eftersom man i ett sådant läge får räkna med risken för att socialförsäkringens landsomfattande datasystem sätts ur funktion tar den föreslagna beredskapslagstiftningen sikte på utformningen av alternativa handläggningsrutiner och betalningssystem. Vidare ges lättnader i fredstida föreskrifter om inskrivning i försäkringskassa, beslutsförhet m. m. Regeringen bemyndigas också i den mån det påkallas av förhållandena att föreskriva att förmåner som administreras av riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna inte skall betalas ut eller skall bestämmas enligt andra grunder eller i annan ordning än som gäller enligt lag eller författning.

Bestämmelserna skall automatiskt träda i tillämpning i krig. I händelse av krigsfara eller sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i får regeringen föreskrivna att bestämmelserna helt eller delvis skall tillämpas från en viss tidpunkt. Föreskrifterna skall därvid underställas riksdagens prövning.

Utskottet har ingen erinran mot propositionen, som inte föranlett något motionsyrkande.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:24 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara.

Stockholm den 27 november 1984

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Doris Håvik (s), Elis Andersson (c), Allan Åkerlind (m), Ralf Lindström (s), Lars-Åke Larsson (s), Karin Israelsson (vpk), Gunhild Bolander (c), Margó Ingvardsson (vpk), Nils-Olof Gustafsson (s), Barbro Nilsson i Visby (m), Ingegerd Elm (s), Inger Hestvik (s) och Kenth Skårvik (fp).